

اجلاس جهانی علیه نژادپرستی، یک گام دیگر به پیش!

داریوش ارجمندی

اجلاس جهانی علیه نژادپرستی که قرار بود روز جمعه به پایان برسد، بدنبال بروز اختلافات شدید میان کشورهای شرکت کننده در مورد چگونگی برخورد به دو مسئله «خاورمیانه» و «برده داری در عصر معاصر»، بناچار یک روز دیگر نیز تمدید شد، و بالاخره پس از ۹ روز، با انتشار یک قطع نامه و برنامه عمل برای مبارزه با راسیسم و نژادپرستی، به کار خود پایان داد. علی رغم تلاش های کشورهای امپریالیستی برای به انحراف کشیدن کنفرانس، و یا به قول وزیر امور خارجه آمریکا، «اصلاح زبان تند قطع نامه» آن، باید برگزاری این کنفرانس را یک دستاورد بزرگ برای جنبش عدالت خواهی و برابری طلبی جهان دانست. این نخستین بار بود که اجلاسی با چنین ابعاد گسترده ای، بی عدالتی های موجود در جهان معاصر را چنین به زیر ذره بین می برد. در جریان این اجلاس و در حاشیه آن، سیاست های استعماری و ضدانسانی دولت های سرمایه داری به وسیع ترین شکل، در میان افکار عمومی جهانیان، به بحث گذاشته شد و نقش این دولت ها در تداوم استثمار و بی عدالتی در جهان امروز، به طور بی سابقه ای آشکار گشت. تحریم اجلاس از سوی آمریکا و اسرائیل، تهدیدهای دولت هایی همچون فرانسه در مورد خروج از اجلاس و بالاخره، قیچی کردن بندهای مترقی قطع نامه پایانی، بار دیگر، و این بار به شکلی انکارناپذیر، روشن گر این حقیقت بودند که در مقابل جنبش عظیم توده های جهان برای پایان دادن به بی عدالتی و نابرابری، تنها و تنها یک مانع وجود دارد: نظام سرمایه داری جهانی!

نمایندگان سیاسی سرمایه داری جهانی، از هیچ تلاشی برای مقابله با خواست های جنبش توده ها، فروگذار نبودند و اگرچه با نگاهی به بندهای قطع نامه می توان دریافت که گرایش حاکم بر روح بیانیه، همان گرایش حاکم بر دولت های اروپایی و یا به زبان دیگر، گرایش سوسیال دمکراسی، می باشد، اما این مسئله به هیچ وجه از اهمیت و ابعاد پیروزی بزرگ جنبش توده ای نمی کاهد. پیش از همه باید تأکید کرد که برگزاری این کنفرانس، در نتیجه سالها مبارزه عدالت جویانه و برابری طلبانه انسانی های جهان، صورت گرفت. سازمان ها، گروه ها و جریانات چپ، مترقی و بشردوست، سالهاست که مبارزه جهانی علیه راسیسم، و تبعیص نژادی را به پیش برده اند و خواهان عکس العمل بین المللی برای مقابله با این پدیده ضدانسانی شده اند. از جمله، مبارزه با سیاست های نژادپرستانه اسرائیل در قبال فلسطینی ها، سالهاست که در رأس اهداف مبارزات جنبش های برابری طلب و طرفدار حقوق بشر، بوده است، و اساساً می توان ادعا کرد که طرح مسئله راسیسم دولتی در اسرائیل، خود یکی از نتایج این مبارزه طولانی ست که از جمله در خود اسرائیل نیز در ابعادی دائماً گسترش یابنده، در جریان است. بطور نمونه می توان به حرکت ستایش آفرین ۶۲ دانش آموز اسرائیلی در روزهای برگزاری کنفرانس اشاره کرد که با راسیست و نژادپرست خواندن رژیم اسرائیل، اعلام کردند "حاضر به خدمت سربازی در ارتش این کشور نیستند." و باز باید اضافه کرد که حرکت این ۶۲ جوان، در تداوم جنبش بزرگی صورت می گیرد که از مدتها پیش و با شروع جنبش انتفاضه از سوی هزاران تن از جوانان و سربازان اسرائیلی آغاز شده بود.

علاوه بر این، همزمان با برگزاری کنفرانس، در یک اجلاس موازی که از سوی نمایندگان سه هزار سازمان غیردولتی موسوم به گروه ان جی او، برگزار شد، دولت اسرائیل به مثابه دولت آپارتاید، و بدلیل استفاده از روش های راسیستی در قبال فلسطینی ها و شهروندان عرب تبار اسرائیل، بشدت محکوم شد. محکومیت رژیم اسرائیل در اجلاس ان جی او، همان عاملی بود که موضوع راسیست بودن اسرائیل و صهیونیسم را به داغ ترین موضوع بحث در جهان تبدیل کرد و همزمان بهانه ای شد برای نمایندگان دولتهای اسرائیل و آمریکا برای خروج از اجلاس جهانی، امری که خود به بی آبرویی بیش از حد این دولتها انجامید.

و اما، به موازات مبارزه با راسیسم دولتی اسرائیل، در سالهای اخیر شاهد اوج گیری جنبش جهانی علیه تمامی اشکال نژادپرستی و تبعیض، بوده ایم. از سیاتل تا سیدنی، گوتنبرگ و جنوا، مبارزه با راسیسم، یکی از مهم ترین اهداف جنبش جهانی ضد سرمایه داری را تشکیل می داده است.

از جمله خواست های دیگر جنبش جهانی ضد سرمایه داری که در کنفرانس دوربان منعکس شد، می توان به خواست بخشوده شدن بدهی های کشورهای جهان سوم به بانک جهانی و کشورهای امپریالیستی، اشاره کرد. خواسته ای که در جریان کنفرانس دوربان، خود را در غالب "درخواست غرامت از کشورهای استعماری" متجلی ساخت.

به عبارت دیگر، بی آنکه به خطا رفته باشیم، می توانیم ادعا کنیم کخ کنفرانس جهانی علیه نژاد پرستی، نتیجه مستقیم و منطقی مبارزاتی ست که در بالا به آنها اشاره شد. و از این رو، جدا از آنچه در قطع نامه پایانی اجلاس آمده، نفس برگزاری این کنفرانس را باید گامی مثبت و به پیش در مسیر خواست جنبش برابری طلبی جهانی ارزیابی نمود.

رد پای سوسیال دمکراسی در قطع نامه پایانی اجلاس!

آنچه در بالا گفته شد را، نباید به معنای نادیده گرفتن نقاط ضعف کنفرانس، تلقی کرد. این واقعیت را نمی توان منکر شد که دولتهای سرمایه داری، به هر حال موفق شدند جلوی تصویب قطع نامه پیشنهادی اولیه را سد کنند. تنظیم کنندگان قطع نامه پایانی کنفرانس، ادعا می کنند که برای پرهیز از بروز انشعاب و در نتیجه، شکست کنفرانس، تلاش کرده اند که به جای زبان تند "محکوم کردن ها"، از زبان مصالحه و آشتی استفاده کنند. اما نگاهی به قطع نامه، بروشنی اهداف واقعی تنظیم کنندگان را از انتخاب این زبان، برملا می سازد. فرمولبندی قطعه نامه به گونه ای انجام شده که اهداف سوسیال دمکراسی اروپایی را تأمین کند، یعنی تلاش می کند که الف، نارضایتی آمریکا و اسرائیل را برنیانگیزد، اما درب رابطه با اعراب را هم نبندد، ب، با یک معذرت خواهی مختصر، تاریخ ننگین استعمار اروپایی را از ذهن بشریت پاک کند، رابطه سودآور خود با کشورهای آفریقایی را حفظ کند، اما همزمان، راه هرگونه بهره جویی از قطع نامه برای درخواست غرامت از اروپا را سد کند.

در متن نهایی قطع نامه، بخش هایی که دولت اسرائیل را دولتی راسیستی معرفی می کرد، حذف شده اند، و تنها بخش هایی که به صورتی کمرنگ به انتقاد از وضعیت موجود در خارورمیانه می پرداختند، امچنان به جای خود باقی هستند. اما متن کنونی، متنی نیست که مایه نگرانی اسرائیل و آمریکا باشد. کما اینکه معاون وزیر امور خارجه اسرائیل در یک مصاحبه مطبوعاتی، ضمن اظهار رضایت از متن نهایی قطع نامه، از تلاش اتحادیه اروپا برای حذف انتقادات مستقیم از اسرائیل در قطع نامه، قدردانی کرد.

در بخش مربوط به برده داری و استعمار، کنفرانس از "برده داری و تجارت برده"، به عنوان جنایتی علیه بشریت نام برد که هیچگاه نمی بایست روی می داد. همچنین، ضمن تأکید بر خطاهای استعمار و برده داری، پیشنهاد شد که به کشورهای آفریقایی کمک اقتصادی شود.

به بیان دیگر، قطع نامه دوربان، برده داری و استعمار را به صورتی کلی، محکوم کرده است و نه به عنوان محصول مستقیم سیاست های دولت های غربی. منتقدین به این قطع نامه براین باورند که کنفرانس می بایست مشخصاً از کشورهایی از استعمار و برده داری سود برده اند، نام می برد. اما همچنانکه گفته شد، در این صورت، کشورهای آفریقایی می توانستند از قطع نامه به عنوان پایه حقوقی برای اعاده غرامت از اروپا و آمریکا، استفاده کنند، امری که کشورهای امپریالیستی به هیچ وجه آمادگی پذیرش اش را نداشتند.

از دیگر انتقادات مهم به این کنفرانس، حذف پیشنهادی بود که براساس آن علاوه بر تبعیض نژادی، "هرگونه تبعیض بر پایه مذهب، زبان، و گرایش جنسی" نیز محکوم می شد. به عبارت دیگر، قطع نامه تنها تبعیض بر پایه نژاد، رنگ پوست، تعلق ملی و قومی را محکوم کرد.

اما همچنانکه گفته شد، برای ارزیابی از دست آوردهای این کنفرانس، نباید تنها قطع نامه آنرا مبنا قرار داد. کنفرانس دوربان در تداوم مبارزات توده‌های جهان برای زدودن نابرابری و بی‌عدالتی از صحنه جهان، به دولتهای سرمایه‌داری تحمیل شد. بدیهی است که باتوجه به توزان قوای کنونی میان نیروهای توده‌ای و دولتهای امپریالیستی، نمی‌توان انتظار داشت که در نخستین گام، تمامی خواست‌های جنبش توده‌ای متحقق شود. مبارزه برای آزادی، عدالت اجتماعی و برابری حقوقی همه انسان‌های جهان، سالهاست که آغاز شده و بی‌شک سالهای متمادی دیگری نیز ادامه خواهد یافت. نکیه امیدبخش در این میان این است که شاید برای نخستین بار، بی‌عدالتی‌های موجود در جهان، در چنین ابعادی مورد توجه افکار عمومی جهانیان قرار می‌گیرند. به‌عنوان نمونه، به‌جرات می‌توان ادعا کرد که تاکنون هیچگاه موضوع عملکرد ضدانسانی رژیم اسرائیل در قبال مردم فلسطین، تا این اندازه زیر ذره‌بین قرار نگرفته بود. امروز اگرچه در متن نهایی قطعه‌نامه دوربان، از اسرائیل به‌عنوان دولت آپارتاید نام برده نمی‌شود، اما موضوع راسیست بودن این رژیم، تا مدتها افکار عمومی مردم جهان را به خود مشغول خواهد کرد. اکنون مردم جهان بطور طبیعی این سؤال را مطرح می‌کنند که "اگر دولت آفریقای جنوبی بدلیل تبعیص علیه شهروندان سیاه‌پوست خود، رژیم آپارتاید نام گرفت، اگر رژیم جمهوری اسلامی بدلیل شهروند درجه دو خواندن زنان، رژیم آپارتاید جنسی نام گرفته است، پس چرا باید اسرائیل که شهروندان عرب خود را مورد تبعیص قرار می‌دهد، از این قاعده مستثنی کنیم؟ آپارتاید، آپارتاید است، چه در آفریقای جنوبی علیه سیاه‌پوستان اعمال شود، چه در ایران علیه شهروندان افغانی تبار و زنان صورت گیرد و چه در اسرائیل علیه شهروندان عرب. بنابراین، دولت‌هایی همچون آمریکا، به چه اجازه‌ای و با کدام پشتوانه دمکراتیک، مانع از مبارزه با این بی‌عدالتی آشکار می‌شوند؟ چگونه است که نمایندگان به اصطلاح برگزیده مردم، این چنین در برابر خواست انتخاب‌کنندگان خود می‌ایستند؟

شاید بزرگترین دستاورد کنفرانس دوربان را بتوان در پاسخ به این پرسش‌ها، یافت:

برگزاری کنفرانس جهانی علیه نژادپرستی، یک بار دیگر نشان داد که سیستم جهانی سرمایه‌داری، تنها سد موجود در برابر بشریت برای رسیدن به دنیایی عاری از ستم و نابرابری است.